

PRZEGLĄD
HISTORYCZNO-WOJSKOWY

Rada Naukowa PHW

dr hab. prof. ASzWoj Sławomir Cenckiewicz (przewodniczący RN PHW)

prof. Marek Chodakiewicz (USA)

dr hab. prof. UW r Piotr Cichoracki

dr hab. prof. Uczelni Łazarskiego Marek Gałęzowski

dr hab. prof. UW r Tomasz Głowiński

dr hab. prof. UW r Grzegorz Hryciuk

prof. Hiroaki Kuromiya (USA)

prof. Robert Litwiński

prof. Jerzy Maroń

prof. Mirosław Nagielski

dr hab. prof. IH PAN Przemysław Olstowski

prof. Waldemar Rezmer

dr Jürgen Schmidt (Niemcy)

prof. Matthew Schwonek (USA)

prof. Wojciech Skóra

dr hab. prof. UWM Tomasz Strzeżek

dr hab. Mirosław Szumiło

płk dr hab. prof. ASzWoj Juliusz S. Tym

prof. Jonas Vaicenonis (Litwa)

prof. Mariusz Wołos

Kolegium redakcyjne

dr Jacek Jędrysiak – redaktor naczelny

e-mail: j.jedrysiak@ron.mil.pl

mgr Krzysztof Widziński – sekretarz redakcji

e-mail: k.widzinski@ron.mil.pl

dr Andrzej Gładysz – członek redakcji

e-mail: a.gladysz@ron.mil.pl

dr Paweł Skubisz – członek redakcji

e-mail: p.skubisz@ron.mil.pl

dr Arkadiusz Tuliński – członek redakcji

e-mail: a.tulinski@ron.mil.pl

współpraca techniczna: Marta Cękańska

PRZEGLĄD HISTORYCZNO-WOJSKOWY

Rocznik XXII (LXXIII)
Nr 1 (275)

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE
im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego

2021
Warszawa

© Wojskowe Biuro Historyczne 2021

Wszelkie prawa zastrzeżone

Lista recenzentów naukowych rocznika 2021 zostanie opublikowana
w jego ostatnim numerze

ISSN 1640-6281

Redakcja „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” informuje, że wszelkie wnioski,
opinie i refleksje sformułowane w opublikowanych tekstach są wyrazem poglądów
ich autorów

Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma „Przegląd Historyczno-Wojskowy”
jest wersja papierowa

Redakcja techniczna i skład:
Joanna Wagner

Korekta:
Kolegium Redakcyjne

Druk:
Drukarnia AMW
ul. Górzysta 6, 27-200 Starachowice

Adres redakcji
ul. Pontonierów 2A
00-910 Warszawa 72
fax 261-813-144

Spis treści

Od redaktora naczelnego	8
ARTYKUŁY I STUDIA	
Łukasz Cholewiński – Garnizon wojskowy w Lublinie w latach 1788–1792	11
Leszek Kania – Zadanie bojowe 2 Armii Wojska Polskiego w operacji łużyckiej w świetle źródeł rosyjskich i dotychczasowych ustaleń badaczy. Historia do poprawki	35
Daniel Koreś – U źródeł afery TUN. Generał Stanisław Tatar, rozpad Komitetu Trzech i przekazanie komunistycznemu wywiadowi wojskowemu funduszu „Drawa” 1947–1949	66
Bartłomiej Szyprowski – Oddział Henryka Kwaśniewskiego „Luxa” z II Inspektoratu Zamojskiego AK i jego ostatnia walka	105
Przemysław Benken – Problematyka wykorzystania 1 Batalionu Szturmowego w operacji „Dunaj”	137
MISCELLANEA BIOGRAFICZNE	
Marek Bogdan Kozubel – Ołeksandr Kozyr-Zirka – sylwetka niezdyscyplinowanego atamana z okresu rządów Dyrektoriatu Ukraińskiej Republiki Ludowej (1918–1919)	172
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	
Grzegorz Berendt – Między wrogami i sprzymierzeńcami. Opowieść poleskiego Żyda o latach 1939–1944	207
RECENZJE, OMÓWIENIA I POLEMIKI	
Ważne uzupełnienie dotychczasowych badań nad dziejami wywiadu wojskowego II Rzeczypospolitej oraz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Czterotomowy słownik biograficzny oficerów polskiego wywiadu wojskowego – Aleksander Smoliński	270
Sadyści zamiast owładniętych ideologią? Odpowiedź na polemikę Oscara Szerkusa „Ruch oporu? Terrorysty!” – Bartłomiej Szyprowski	287
Noty o autorach	300

Table of contents

From the Editor-in-Chief	8
ARTICLES AND STUDIES	
Łukasz Cholewiński – Military Garrison in Lublin in 1788–1792	11
Leszek Kania – A Study concerning the Tasks of the 2 nd Polish Army during the Red Army Advance on Dresden based on both Russian Sources and existing Research. History that needs to be revisited	35
Daniel Koreś – At the Source of the TUN Scandal – General Stanisław Tatar, the Dissolution of the Committee of Three and the Transfer of the „Drawa” Fund to the Communist Military Intelligence Services (1947–1949)	66
Bartłomiej Szyprowski – A Study concerning the Unit Commanded by Henryk Kwaśniewski „Lux” from the 2 nd Zamość Inspectorate of the Home Army and his last Battle	105
Przemysław Benken – Questions concerning the Use of the 1 st Assault Battalion in Operation „Danube”	137
BIOGRAPHIC MISCELLANIES	
Marek Bogdan Kozubel – A profile of the Ukrainian Warlord Ołeksandr Kozyr-Zirka and his Activities during the Rule of the Directorate of the Ukrainian People’s Republic (1918–1919)	172
SOURCE MATERIALS	
Grzegorz Berendt – Between Enemies and Allies – the Story of a Polesian Jew 1939–1944	207
REVIEWS, DISCUSSIONS AND POLEMICS	
An important Addition to the Current State of Research regarding the History of the Second Polish Republic and the Polish Armed Forces in the West’s Military Intelligence Services. A four-volume Biographical Dictionary of Polish Military Intelligence Officers – Aleksander Smoliński	270
Sadists instead of Ideologists? A Response to Oscar Szerkus Polemic in „Resistance? Terrorists!” – Bartłomiej Szyprowski	287
Notes about the authors	300

Оглавление

От главного редактора	8
СТАТЬИ И ИССЛЕДОВАНИЯ	
Лукаш Холевиньски – Военный гарнизон в Люблине в 1788–1792 гг.	11
Лешек Каня – Боевая задача 2-й армии Войска Польского во время лужицкой операции в свете российских источников и существующих мнений исследователей. Поправки в историю	35
Даниэль Коресь – У источников аферы ТУН. Генерал Станислав Татар, роспуск Комитета Трех и передача фонда „Драва” коммунистической военной разведке в 1947–1949 гг.	66
Бартломей Шипровски – Отряд Генрика Квасьневского „Люкса” из II Замосского инспектората Армии Крайовой и его последний бой	105
Пшемислав Бенкен – Проблема использования 1-го штурмового батальона в операции „Дунай”	137
БИОГРАФИЧЕСКИЕ СБОРНИКИ	
Марек Богдан Козубель – Олесь Козырь-Зирка – профиль недисциплинированного атамана во время правления Директории Украинской Народной Республики (1918–1919)	172
СПРАВОЧНЫЕ МАТЕРИАЛЫ	
Гжегож Берендт – Между врагами и союзниками. Рассказ полесского еврея о 1939–1944 гг.	207
РЕЦЕНЗИИ, ОБСУЖДЕНИЯ И ПОЛЕМИКА	
Важное дополнение к существующим исследованиям по истории военной разведки Второй Речи Посполитой и Польских вооруженных сил на Западе. Четырехтомный биографический словарь польских офицеров военной разведки – Александр Смолински	270
Садисты вместо одержимых идеологией? Ответ на полемику Оскара Шеркуса „Движение сопротивления? Террористы!” – Бартломей Шипровски	287
Заметки об авторах	300

Od redaktora naczelnego

Przedmowę do numeru inauguracyjnego rocznik 2021 można rozpocząć jedynie od radosnej nowiny. Dzięki ogłoszonej w lutym decyzji Ministerstwa Edukacji i Nauki „Przegląd Historyczno-Wojskowy” powrócił na listę czasopism punktowanych! Zdajemy sobie sprawę, że ogłoszeniu zmodernizowanej wersji wykazu towarzyszyło wiele emocji. Środowisko naukowe wyraźnie podzieliło się w ocenie kroków podjętych przez resort. Szanując racje obu stron, redakcja PHW nie ma zamiaru przystępować do tej pełnej napięcia dyskusji. Uwzględniając argumenty dotyczące kwestii proceduralnych, mamy przeświadczenie, że przywrócenie periodyku na wykaz jest uznaniem faktu, który dla reprezentantów środowiska, nie tylko tych związanych z historią wojen i wojskowości, jest oczywisty od dawna – „Przegląd Historyczno-Wojskowy” spełnia wszystkie kryteria stawiane przed renomowanym czasopismem naukowym. Było tak przez cały okres pięciu lat, podczas których, wskutek zmian systemowych, periodyk był pozbawiony tego statusu. A wszystko to w następstwie podjętej nagle we wrześniu 2017 r. decyzji o zawieszeniu planowej ewaluacji czasopism naukowych. Trudno uznać za sprawiedliwy fakt, że decyzje administracyjne zadecydowały o honorowaniu punktami publikacji w czasopismach, które po 2016 r. zanotowały poważne opóźnienia, obniżyły jakość publikowanych materiałów lub zwyczajnie przestały się ukazywać. W tym czasie PHW, starając się zachować wszystkie standardy, funkcjonował z piętnem czasopisma spoza listy, co wielokrotnie wytykali nam niedoszli autorzy, mówiąc wprost, że na artykuły możemy liczyć tylko po znalezieniu się w wykazie czasopism punktowanych oraz odrzucając nasze propozycje przygotowania materiałów do publikacji. Także ogłoszony w 2019 r. wykaz od początku wzbudzał wiele wątpliwości, a warto dodać, że mimo ponawianych pism i odwołań nasze prośby o wyjaśnienie powodów nieobecności PHW na liście nie spotkały się z odpowiedzią ze strony władz ówczesnego resortu nauki i szkolnictwa wyższego. Z tych też względów umieszczenie PHW w wykazie z wartością 40 pkt. traktujemy jako docenienie naszych starań i wykonanej pracy. Pozytywne sygnały i gratulacje płynące do redakcji przekonują nas dobitnie o zasadności tej decyzji.

Nasza radość byłaby niepełna bez wyrazów wdzięczności złożonych na ręce osób, których wkład w restytucję statusu PHW był wiodący. W pierwszej kolejności podziękowania należą się kierownictwu Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego z dr. hab. Sławomirem Cenciewiczem i p. Łukaszem Cięgoturą na czele. Obaj wykazali niezmałą wiarę w sens naszych działań, służąc radą i wyrażając stałą gotowość do zapewnienia środków niezbędnych do utrzymania wysokiego poziomu naukowego czasopisma oraz wypełnienia wymogów stawianych wydawnictwom punktowanim. Także dzięki nim nasze starania mogły liczyć na życzliwość i zrozumienie ze strony kierownictwa Ministerstwa Obrony Narodowej. Nieocenioną radą co do różnych aspektów ewaluacji służyli nam także członkowie Rady Naukowej PHW, wśród których z pewnością należy wyróżnić zaangażowanie dr. hab. Mirosława Szumiło. Proces ewaluacji nie zakończyłby się jednak sukcesem, gdyby nie wkład członków redakcji. Najważniejszy, jak w większości działań związanych z PHW, okazał się sekretarz redakcji p. Krzysztof Widziński. Jego zaangażowanie, w tym udział w pracach komisji ds. czasopism Polskiego Towarzystwa Historycznego, zapewniło naszym staraniom niezbędną dynamikę. W kwestii aplikacji i procedowania w bazach tj. ERIH plus, Index Copernicus i innych jego działaniom dzielnie sekundowała p. Marta Cękańska. Wreszcie, nieocenioną pomocą i radą służył przez cały czas dr Andrzej Gładysz. Wszystkim im składam z tego miejsca wielkie podziękowania.

W tym roku periodyk ukazywać będzie się zatem w nowych uwarunkowaniach, sprzyjających publikacji wartościowych i ważnych materiałów. Mając na uwadze możliwy napływ większej liczby wartych publikacji treści, zaplanowaliśmy zwiększenie liczby publikowanych tekstów. Zarazem jednak o wiele bardziej restrykcyjnie niż w ubiegłych latach podchodzić będziemy do zagadnienia objętości artykułów, licząc na zrozumienie ze strony Autorów. Największym wyzwaniem, wynikającym w prostej linii z wymagań nakładanych w tym względzie przez najbardziej prestiżowe bazy czasopism, będzie przyswojenie nowej instrukcji redakcyjnej, opartej na uznanym w świecie naukowym systemie *Chicago Manual of Style*. Różni się on nieco od przyjętych w polskim obiegu zasad, nie stanowi jednak rewolucji koncepcyjnej i mamy nadzieję, że spotka się z akceptacją Autorów i czytelników. Przyjęcie tego standardu ułatwi nam także przygotowanie redakcyjne napływających tekstów autorów zagranicznych, nawykłych do właśnie tego stylu tworzenia przypisów i bibliografii.

Zapoczątkowany oddawanym w Państwa ręce numerem rocznik jest zatem w wielu aspektach szczególny. Mamy też nadzieję, że jako taki zostanie zapamiętany w przyszłości. Czego życzę odbiorcom, wraz z wyśmienitymi wrażeniami z lektury.

Jacek Jędrusiak

ARTYKUŁY I STUDIA